

ГЕОМЕТРИЧНА ПРОГРЕСІЯ ТА ЇЇ ВЛАСТИВОСТІ

Урок алгебри в 9 класі

С. В. Нарожна, смт Солоницівка, Дергачівський р-н, Харківська обл.

Мета: узагальнити й систематизувати знання учнів із теми «Геометрична прогресія»; удосконалити вміння та навички застосовувати набуті знання до розв'язування задач на геометричну прогресію; ознайомити учнів із цікавими фактами історії — числами Фібоначчі; залучити учнів до опрацювання додаткової математичної літератури; використовуючи різні форми самостійної роботи, сприяти розвитку розумової, пізнавальної діяльності учнів, формуванню вміння працювати самостійно.

Тип уроку: узагальнення та систематизація знань.

Обладнання: таблиці-рисунок, що ілюструють числа Фібоначчі, кодоплівка, картки-завдання, ТЗН (графопроектор), переносна дошка, кольорова крейда.

ХІД УРОКУ

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Ознайомлення учнів із метою і планом уроку.

Учитель

І сурова, й соловоїна
Математики країна.
Праця тут іде завзято,
Вмій лиш спритно працювати.
Вмій ділити, віднімати,
Множить швидко й додавати.
Вмій кмітливо все збагнути,
Першим у відповіді бути.
Ледарів у нас немає,
Вирушаймо всі у путь,
Нас цікаві речі ждуть.

II. ПЕРЕВІРКА ДОМАШНЬОГО ЗАВДАННЯ

За готовим розв'язанням, записаним на дошці заздалегідь, учні перевіряють правильність виконання найскладнішої задачі домашнього завдання.

Задача. Дано рівнобедрений прямокутний трикутник, катети якого дорівнюють 1 см.

Гіпотенуза цього трикутника є катетом іншого рівнобедреного прямокутного трикутника і т. д. Знайдіть довжину гіпотенузи десятого такого трикутника.

Розв'язання

$$(b_n): b_1 = 1, b_2 = \sqrt{2}, b_3 = 2 \dots$$

$$q = \sqrt{2}, b_{10} = b_1 \cdot q^9 = 1 \cdot (\sqrt{2})^9 = 16\sqrt{2} \text{ (см).}$$

Відповідь. $16\sqrt{2}$ см.

III. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

» Фронтальне опитування

1. Охарактеризуйте кожну з числових послідовностей:

- 1) 1, 2, 3, 4, 5, ...; 2) 3, 3, 3, 3, 3, ...;
- 3) -2, 2, -2, 2, -2, ...; 4) 4, 7, 10, ...;
- 5) 9, 7, 4, 3, ...; 6) 2, 4, 8, 16, 32, ...;
- 7) 4, 2, 1, ...; 8) 1, 1, 2, 3, 5, 8, ...

Назвіть перший член послідовності, укажіть закономірність визначення наступних членів послідовності. Назвіть серед наведених послідовностей арифметичну, геометричну прогресії. Назвіть різницю d арифметичної прогресії, знаменник q геометричної прогресії.

За якою формулою визначаємо знаменник геометричної прогресії, якщо відомі два її перші члени?

(Учень записує формулу на дошці.)

2. Знайдіть третій член геометричної прогресії (b_n) , перший член якої

$$b_1 = -\frac{1}{9},$$

знаменник $q = -3$.

За якою формулою знаходимо n -й член геометричної прогресії, якщо відомі її перший член та знаменник?

(Учень записує на дошці.)

3. Чому дорівнює знаменник геометричної прогресії (b_n) , якщо $b_1=18$, $b_3=2$?

4. Знайдіть суму чотирьох перших членів геометричної прогресії (b_n) , перший член якої $b_1=-2$, знаменник $q=3$.

За якою формулою знаходимо суму перших n членів геометричної прогресії?

(Учень записує на дошці.)

5. Сформулюйте характеристичну властивість геометричної прогресії.

6. Обчисліть суму нескінченної геометричної прогресії (b_n) , якщо $b_1=2$, $b_2=1$.

За якою формулою знаходимо суму нескінченної геометричної прогресії, у якої $|q|<1$?

(Учень записує на дошці.)

7. Як подати число $0,(3)$ у вигляді звичайного дробу?

(У результаті фронтального опитування учні записали на дошці всі формули, пов'язані із геометричною прогресією. Упродовж усього уроку ці записи залишаються на дошці.)

IV. ЗАСТОСУВАННЯ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК

► Розв'язування задач

(Учні розв'язують запропоновані задачі самостійно, потім відбувається перевірка за готовими розв'язаннями.)

1. Знайдіть перший член і знаменник геометричної прогресії (b_n) , якщо

$$b_5=3b_3, \quad b_6-b_2=48.$$

2. При якому значенні x значення виразів $2x+1$, $x+5$ і $x+11$ будуть послідовними членами геометричної прогресії? Знайдіть члени цієї прогресії.

3. Знайдіть геометричну прогресію, яка містить 6 членів, якщо сума трьох перших її членів дорівнює 168, а сума трьох останніх дорівнює 21.

4. Знайдіть суму квадратів шести перших членів геометричної прогресії, перший член якої дорівнює $2\sqrt{3}$, а знаменник дорівнює $\sqrt{3}$.

5. Знайдіть суму нескінченної геометричної прогресії: $\frac{\sqrt{3}+1}{\sqrt{3}-1}$, 1 , $\frac{\sqrt{3}-1}{\sqrt{3}+1}$, ...

6. Було це 100 років тому. Селянин продавав 20 овець за 200 грн.

Але це було давно і не зовсім цікаво. Нехай я продаю 20 мобільних телефонів за 20 000 грн. Сашко хоче купити їх і каже, що дорого. Я пропоную йому перший телефон за 10 грн, другий — за 20 грн, третій — за 40 грн і т. д. Чи погодиться Сашко на такі умови? Якщо так, то хто ж виграє від цієї справи?

$$b_1=10, \quad b_2=20, \quad b_3=40, \quad q=2.$$

$$S_{20} = \frac{10 \cdot (2^{20} - 1)}{2 - 1} = 10485750 \text{ (грн.)}$$

► Самостійна робота

Варіант 1

1. У геометричній прогресії (b_n)

$$b_3=45, \quad q=-3.$$

Знайдіть перший член цієї прогресії.

А	Б	В	Г
5	-15	-5	15

2. Знайдіть суму чотирьох перших членів геометричної прогресії $-0,5$; 1 ; -2 ; ...

А	Б	В	Г
$-2\frac{1}{2}$	$-2\frac{5}{6}$	$2\frac{5}{6}$	$2\frac{1}{2}$

3. Установіть відповідність між нескінченною геометричною прогресією (1-4) та її сумою (А-Д).

1	$2; 1; \frac{1}{2}; \dots$	А	$-\frac{2}{3}$
2	$-1; \frac{1}{2}; -\frac{1}{4}; \dots$	Б	$\frac{2}{3}$
3	$\frac{1}{2}; \frac{1}{8}; \frac{1}{32}; \dots$	В	4
4	$2; -\frac{1}{2}; \frac{1}{8}; \dots$	Г	$-1\frac{3}{5}$
		Д	$1\frac{3}{5}$

4. Послідовність (b_n) є геометричною прогресією. Знайдіть b_1 , якщо $b_5=4$, $b_6=-8$.

5. При якому значенні x значення виразів x , $3x$ і 18 будуть послідовними членами геометричної прогресії? Знайдіть члени цієї прогресії.

ПРОГРАМНА «КЛАСИКА»

Варіант 2

1. У геометричній прогресії
- (b_n)

$$b_3 = -27, \quad q = -3.$$

Знайдіть перший член цієї прогресії.

А	Б	В	Г
3	-3	9	-9

2. Знайдіть суму п'яти перших членів геометричної прогресії
- (b_n)
- , якщо
- $b_1 = 3, \quad q = -2$
- .

А	Б	В	Г
-31	11	33	31

3. Установіть відповідність між нескінченною геометричною прогресією (1-4) та її сумою (А-Д).

1	$3; 1; \frac{1}{3}; \dots$	А	4,5
2	$1; -\frac{1}{3}; \frac{1}{9}; \dots$	Б	$\frac{2}{3}$
3	$-\frac{1}{3}; \frac{1}{9}; -\frac{1}{27}; \dots$	В	$\frac{3}{4}$
4	$3; -\frac{1}{3}; \frac{1}{27}; \dots$	Г	$-\frac{1}{4}$
		Д	2,7

4. Сума перших трьох членів прогресії дорівнює 516, перший член дорівнює 12. Знайдіть знаменник прогресії.
5. При якому значенні x значення виразів $-1, 2x$ і -18 будуть послідовними членами геометричної прогресії? Знайдіть члени цієї прогресії.

V. ІЗ ІСТОРІЇ МАТЕМАТИЧНИХ ВІДКРИТТІВ

Числа Фібоначчі

$$1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, \dots$$

Ім'я Леонардо Фібоначчі (Леонардо Пізанського) — великого італійського математика, автора книги про абак (1202), яка декілька століть залишалась основним сховищем відомостей з арифметики і алгебри, зараз зустрічається найчастіше у зв'язку з чудовою послідовністю: 1, 1, 2, 3, 5, 8, ... Цю послідовність визначають умовами

$$u_1 = 1, \quad u_2 = 1, \quad u_{n+1} = u_n + u_{n-1}.$$

Її члени називають числами Фібоначчі. Вони виникають у різноманітних математичних си-

туаціях — комбінаторних, числових, геометричних.

У живій природі ці числа зустрічаються в різних спіральних формах, якими так багатий світ рослин.

Багато цікавого в арифметиці чисел Фібоначчі. Кожне третє число Фібоначчі парне, кожне четверте ділиться на 3, кожне п'ятнадцяте закінчується нулем, для кожного d числа Фібоначчі, що діляться на d , зустрічаються періодично. Два сусідніх числа Фібоначчі взаємно прості; u_m ділиться на u_n тоді й тільки тоді, коли m ділиться на n .

Учитель. Розв'яжіть задачу (Український математичний конкурс «Золотий ключик» для учнів 4-9 класів).

$$a, b, c, d, 0, 1, 1, 2, 3, 5, \dots$$

Знайдіть a . (Відповідь. $a = -3$.)

Оцінювання діяльності учнів на уроці (жетони з балами 4, 5, 6, ..., 11, 12).

VI. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

1. Знайдіть перший член і знаменник геометричної прогресії
- (b_n)
- , якщо

$$b_4 - b_2 = 30, \quad b_4 - b_3 = 24.$$

2. При якому значенні x значення виразів $x+6, x+2$ і $3x-4$ будуть послідовними членами геометричної прогресії? Знайдіть члени цієї прогресії.
3. Знайдіть суму кубів чотирьох перших членів геометричної прогресії, перший член якої дорівнює 3, другий дорівнює -6 .
4. Знайдіть суму нескінченної геометричної

прогресії: $\frac{\sqrt{2}+1}{\sqrt{2}-1}, \frac{1}{2-\sqrt{2}}, \frac{1}{2}, \dots$

ЛІТЕРАТУРА

1. Мерзляк А. Г., Полонський В. Б., Якір М. С. Алгебра : підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. — Х. : Гімназія, 2009.
2. Бурда М. І. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з математики. 9 клас / М. І. Бурда, О. П. Вашуленко, Н. С. Прокопенко. — Х. : Гімназія, 2010.
3. Збірник завдань для державної підсумкової атестації з математики : 9-й кл. / О. І. Глобін та ін. — К. : Центр навч.-метод. л.-ри, 2013.

9 аргументів «ЗА» електронну передплату 2017 року!

ОСНОВА
освітня думка

❓ Ви звикли готуватися до уроків за комп'ютером?

**❓ Бажаєте, щоб якісні методичні матеріали
були завжди поруч?**

Оформлюйте електронну передплату на журнали!

**Зробіть прості кроки та
користуйтеся безперечними
перевагами:**

- Оформте передплату на сайті:
<http://journal.osnova.com.ua>
- Сплатіть одразу карткою (без комісії).
- Коли на сайті з'явиться новий номер журналу, на вашу електронну пошту буде надіслано листа.

Електронна передплата — це:

- ✓ **Вигідно** — передплата електронної версії коштує на 40-60 % дешевше!
- ✓ **Сучасно** — ви опановуєте сучасні технології, «розмовлятимете» однією мовою з вашими учнями.
- ✓ **Економно** — більше вільного місця у вашій оселі та на роботі.
- ✓ **Раціонально** — роздруковуєте тільки те, що необхідно для роботи саме зараз.
- ✓ **Екологічно** — немає газетного пилу та свинцю у повітрі, збереження дерев.
- ✓ **Зручно** — матеріал завжди у вас напхваті.
- ✓ **Мобільно** — електронний журнал потрапляє до вас швидше за паперову версію.
- ✓ **Надійно** — інформація на електронних носіях вічна.
- ✓ **Нові можливості** — не тільки тексти, а й презентації, кольорові ілюстрації, аудіо тощо.

**Оформлюйте передплату та користуйтеся
матеріалами для роботи! Усе легко!**

Оформте передплату на сайті: <http://journal.osnova.com.ua>
Деталі та інструкція: <http://osnova.com.ua/help/8>